

Milieukeur

voor

Juni 2004 Nr. 42

Marij Philippens (VROM): "Gooi het kind niet met het badwater weg"

Het is een spannende tijd voor Stichting Milieukeur. Deze zomer broedt het Kabinet op een reactie op het zojuist verschenen SER-advies over duurzaamheidskeurmerken. Milieukeur komt daarin uitvoerig aan de orde. Spannend, want het is een verdeeld advies. Wat vindt het ministerie van VROM er van? Hoe ziet het de toekomst van (Stichting) Milieukeur? Marij Philippens, die bij VROM Stichting Milieukeur in haar pakket heeft, kan natuurlijk niet vooruitlopen op de kabinetsreactie. Toch is ze bereid in te gaan op de VROM-overwegingen die een rol spelen bij de discussie daarover.

"Het SER-advies over duurzaamheidskeurmerken is een goed stuk. Ik ben er blij mee. Het heeft de complexe materie helder geanalyseerd en komt met duidelijke, zij het verdeelde, aanbevelingen. De SER legt de bal daarmee -terecht- weer bij de overheid. Die moet de knopen doorhakken", aldus Marij Philippens, die deze zomer met vertegenwoordigers van andere departementen werkt aan de voorbereiding van het regeringsstandpunt over het advies. "Zeker, het is een verdeeld advies. (zie kader -red.) Maar zeer belangrijk zijn de conclusies waar men het desalniettemin wel over eens is. Eigenlijk onderschrijft de SER volledig alle argumenten die destijds hebben geleid tot instelling van Milieukeur: de overheid heeft een rol bij het faciliteren van burgers en bedrijven om te kiezen voor duurzaamheid. Transparantie in de markt, heldere criteria waar producten aan zouden moeten voldoen en (onafhankelijke controle op de) betrouwbaarheid van duurzaamheidsclaims."

vervolg op pagina 2

Inhoud

Marij Philippens (VROM): "Gooi het kind niet met het badwater weg"	1/2
Nieuws	
Werken aan de vraag naar duurzame producten en diensten	2/3
Nieuws	
Milieukeur voor groene stroom?	4/5
Nieuws	
Bloemisten en tuincentra wagen stap naar verantwoord ondernemen	4
Nieuws	
Fantastisch resultaat: Gebr. C.J. en C.P. Stolk BV genomineerd voor MVO-stimuleringsprijs	5
Nieuws	
Pilot Milieukeur groen en verhardingen	6
Nieuws	
Milieukeur ketenregisseur	7
Nieuws	
Jan van Roekel komt de gelederen versterken	8
Nieuws	
100ste accommodatie met Milieukeur!	9
Nieuws	
Campagne Europees Ecolabel: 'Met de bloem kies je voor groen'	9
Nieuws	
In het kort	10
Nieuws	
Personele wijzigingen	10
Nieuws	
Uiterst teleustellend resultaat verdeling landbouwsubsidies Veerman	10
Ontwikkelingen	
Onderzoek/Herziening en verlenging van eisen/ Publicatie/Groen Label Kas/Europees Ecolabel	11/12

vervolg van pagina 1

Normerend effect

Marij Philippens: "De SER geeft ook aan dat de overheid het ontwikkelen van duurzaamheidscriteria in een dialoog van stakeholders moet bevorderen. De SER is daarbij unaniem over de aantrekkelijkheid van een 'barometeraanpak', die ruimte biedt voor meetbare verbetering van de duurzaamheid van producten en diensten. De SER is verdeeld over het verduurzamingspotentieel van duurzaamheidskeurmerken. Sommigen vinden dat het marktaandeel voor producten, die zich met een keurmerk op duurzaamheid willen onderscheiden, te klein is om invloed te hebben op de duurzaamheid van het totaal van verhandelde producten. Bovendien constateren zij dat productinformatie (ook in de vorm van keurmerken) slechts één van de vele factoren is die consumentengedrag beïnvloeden. En dit laatste is natuurlijk ook zo. Toch zijn er voor Stichting Milieukeur mogelijkheden om in te spelen op onderdelen van het SER-advies, waarover de SER unaniem is. Immers Stichting Milieukeur heeft veel ervaring met een goed georganiseerde stakeholdersdialoog die randvoorwaarde is voor de ontwikkeling van duurzaamheidscriteria waarop het keurmerk gebaseerd is. Bovendien heeft de Stichting op het terrein van de recreatie al ervaring opgedaan met een barometeraanpak, die meer flexibiliteit biedt dan de klassieke certificatieschema's van Milieukeur. Met deze ervaring zou Stichting Milieukeur zich goed kunnen positioneren voor een actieve rol bij de realisatie van ontwikkeling die de SER voorstaat. Met zo'n barometeraanpak kan een keurmerk een rol blijven spelen en kan het nu bestaande (niet te verwaarlozen) indirecte effect doordat producenten de criteria gebruiken als benchmark voor hun eigen producten verder versterkt worden." "Want", zegt Marij Philippens,

"in de praktijk van Milieukeur is immers duidelijk gebleken dat keurmerkcriteria een belangrijk normerend effect hebben op de productie."

"Zelf zie ik ook dat bedrijven behoefte hebben aan duidelijkheid over de duurzaamheidscriteria waaraan ze zouden moeten voldoen. Mijn insteek in de discussie is daarom: deskundigheid en zorgvuldigheid vormen een belangrijke basis voor het opstellen van relevante criteria. Stichting Milieukeur heeft op dit vlak waardevolle ervaring opgebouwd. Het heeft jaren van hard en consciëntieus werken gekost om dat te bereiken – laten we daarom vooral het kind niet met het badwater weggooien, maar kijken of we bij de implementatie van het SER-advies de ervaring van Stichting Milieukeur kunnen benutten."

SER-advies over keurmerken en duurzame ontwikkeling

De Werkgroep Duurzaamheidskeurmerken van de Commissie voor Consumentenaangelegenheden van de SER heeft recente en verdeeld advies aan de regering uitgebracht. Een deel van de werkgroep wil het Milieukeurmerk als zelfstandig, publiek instrument loslaten. Zij wil de expertise van Stichting Milieukeur en Stichting Milieu Centraal bundelen in een kleinschalig expertisecentrum dat burgers, eigenaren van certificatie-, barometer of stippensystemen en het Nederlands Normalisatie-instituut adviseert. Een ander deel wil expliciet wel het Milieukeur behouden, en zelfs versterken door uitbreiding tot een barometermodel (met gradaties van duurzaamheid) en betere communicatie. De rol van Stichting Milieukeur (evt. geïntegreerd met Milieu Centraal en andere instituties) moet daarbij behouden blijven.

Opschalen van Milieukeur naar ketens en netwerken Werken aan de vraag naar duurzame producten en diensten

Milieukeurhouders en Stichting Milieukeur werken hard aan de verdere uitbreiding van het gebruik van de criteria van Milieukeur, als waarborg voor duurzame producten en productiemethoden. Naast de al jaren bekende milieucertificering van producten, wordt nu gewerkt aan verdieping en verbreding, waardoor vergroting van het marktaandeel van duurzame producten en diensten binnen bereik komt.

Dat blijkt ook uit de projecten die zijn opgezet in het kader van 'Ketenregie'. Deze projecten zijn bedoeld om op een efficiënte manier de milieuvriendelijkheid van de keten, waarlangs een product de consument bereikt, van de boerderij tot de boodschappen tas, te bewerkstelligen en te borgen. Dat zou je 'verdieping' kunnen noemen. Maar ook verbreding is aan de orde. De vraagzijde van de markt, bijvoorbeeld supermarkten, cateringbedrijven, bungalowparken, tuincentra, gemeenten, krijgt manieren aangereikt om te werken aan een duurzame inkoop.

Berry Janmaat, manager agro/food bij Stichting Milieukeur, zit middenin een aantal van deze inspirerende projecten.

"In feite faciliteren wij, als Stichting Milieukeur, een deel van het streven van bedrijven naar goed gedrag, zichtbaar en controleerbaar ingevuld. Dus: aandacht voor duurzaam, milieuvriendelijk produceren voor sociale verantwoordelijkheid en voor een goede prijs-kwaliteitverhouding. Maatschappelijk verantwoord ondernemen. Wat bedrijven doen, door zo te werken, is als het ware het laden van hun eigen merknaam, hun imago. Dat zie je bijvoorbeeld bij Intratuin, dat als imago 'Natuurlijk genieten' heeft. Dus: lekker in je tuin zitten, maar wel met producten die op een duurzame wijze zijn geproduceerd."

"Als zo'n bedrijf dat doet, als detaillist, ontstaat in de keten vraag naar duurzaam geproduceerde plan-

vervolg op pagina 3

vervolg van pagina 2

ten. Zo gaat het ook met een product zoals frites. Als bedrijven in de verblijfsrecreatie, supermarkten, cateraars, samen tot de conclusie komen dat ze milieuvriendelijk geproduceerde frites willen verkopen, dan ontstaat een forse vraag naar dergelijke frites. Dat is een proces waar wij als Stichting Milieukeur, in het kader van de opschaling, aan willen meewerken. Dan heb je het over het creëren van netwerken van bedrijven, op verschillende terreinen, met alle neveneffecten van dien, zoals uitwisseling van informatie, gezamenlijke p.r.-activiteiten, ontwikkeling van kennis."

Risico

Intussen is het duidelijk – en begrijpelijk – dat sommige bedrijven nog huiverig zijn om zich voor producten of categorieën producten rigoureuus vast te leggen op de criteria van Stichting Milieukeur. "Dat begrijpen we heel goed," zegt Janmaat. "Ze lopen namelijk ook een zeker risico. Als je met de nodige publiciteit aangekondigt dat je werkt met Milieukeur en een maand later moet je weer vaststellen dat bijvoorbeeld bij een toeleverancier een verandering is opgetreden waardoor het niet meer lukt om aan de Milieukeurcriteria te voldoen, lijdt je schade in de publiciteit. Terwijl je er misschien helemaal niets aan kunt doen."

Marcel van den Meerendonk is directeur van Groentehof BV, producent van gewassen, gesneden en verpakte verse groenten. Zijn bedrijf is een voorbeeld van de ketenaanpak die Stichting Milieukeur wil bevorderen, in het kader van het streven naar vergroting van het aanbod van artikelen met Milieukeur. Hij is enthousiast over de successen die zijn bedrijf met deze aanpak heeft geboekt.

"Bij ons is, door het werken met Milieukeur, de hele ketenbeheersing in een stroomversnelling gekomen. We zien ook dat de supermarkten, waar we onze producten zoals gesneden groenten aan leveren, beginnen te vragen naar andere producten met Milieukeur. Voor ons is het een zeer succesvolle aanpak geweest. De supermarkten, waar we aan leveren, willen graag iets doen aan maatschappelijk verantwoord ondernemen en zien in Milieukeur een goede mogelijkheid."

"Daar komt bij dat Milieukeur geen of vrijwel geen extra kosten veroorzaakt, ook al doordat je ook kostenvoordelen hebt, dankzij de ketenbeheersing. Voor de telers is er het voordeel dat we vaste relaties met hen aangaan. Hun naam staat op onze verpakking. Ze weten dat we niet van leverancier veranderen als we de spullen ergens twee cent goedkoper kunnen krijgen. Dat geeft rust in de keten, wat voor de telers ook belangrijk is."

"De consument, tenslotte, daarvan weten we dat hij als hij de keuze heeft en er is geen echt prijsverschil, graag kiest voor een milieuvriendelijk geteeld en verwerkt product. Wij werken nu al zeker drie jaar met Milieukeur en onze ervaringen zijn zeer positief; zo denken onze klanten er ook over."

"Daarom is het noodzakelijk dat bedrijven anders gaan aankijken tegen Milieukeur. Als je als bedrijf wilt samenwerken met Stichting Milieukeur, dan hoeft dat niet te betekenen dat je van de ene op de andere dag alleen maar voor 100% duurzame producten verkoopt. Want als je die eis stelt, weet je zeker dat een bedrijf het nooit haalt. Maar een bedrijf waar we mee samenwerken moet wel een bepaalde missie hebben, een streven, om in een steeds duurzamere keten te werken. Dan is onze rol ook dat we ze helpen door duidelijk te maken hoe ze daarbij te werk moeten gaan. Wat wij dan hopen te bereiken is een forse groei aan de vraagkant van de markt voor duurzame producten, aan het eind van de keten. Want het is belangrijk dat producenten de zekerheid hebben dat er vraag is naar hun milieuvriendelijke producten."

"Sierteelt is ook een voorbeeld. Daar is nog maar zeer weinig voorzien van Milieukeur. Maar de bedrijven waar we mee werken hebben wel als missie: steeds duurzamer werken. Daar gaat het om. Als het doel is: milieuwinst, dan is de geleidelijke weg de enige weg. Een bedrijf kan bijvoorbeeld zijn producten groeperen. Voor de potplanten wel Milieukeur, voor de snijbloemen nog niet, of omgekeerd. Maar het bedrijf als geheel is dan wel bezig met Milieukeur, het hoort er als het ware bij".

Drie sporen

Zo functioneert Milieukeur langs drie sporen. Allereerst door de certificering van producten, in vooral niche markten, met het bekende Milieukeurlogo. Ten tweede door de criteria die voor die certificering worden gebruikt, breder bekend te maken, waardoor ze kunnen worden gebruikt als maatstaf voor anderen, het benchmarken. En ten derde - het onderwerp van dit artikel - als netwerk, om vooral via het MKB netwerken te creëren van bedrijven die vragen om milieuvriendelijk voortgebrachte producten, business-to business, in de ketens.

Intratuin, keten van tuincentra met 56 vestigingen in heel Nederland, ziet het werken met Milieukeur als een aspect van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Kirsten Evink, public relations, zegt: "We willen hiermee een duidelijk signaal afgeven dat wij niet alleen commercieel bezig zijn, maar ons ook interesseren voor de wereld om ons heen." Dat wordt bij Intratuin onder meer tot uiting gebracht door het streven naar steeds verdere verduurzaming van het assortiment. "Dat schreeuwen we nog niet zo van de daken, omdat we vinden dat we er nog niet zijn, maar achter de schermen wordt er hard aan gewerkt, in het kader van het project Economie Light, in samenwerking met de Stichting Natuur en Milieu en met Stichting Milieukeur. Wij vinden dat streven naar maatschappelijk verantwoord ondernemen uiteindelijk alleen werkt, als je de consument erbij betrekt. Op dit moment zijn er nog niet genoeg artikelen die beantwoorden aan de gestelde eisen van duurzaamheid, maar dat moment komt er wel aan."

Milieukeur voor groene stroom?

Milieukeur voor groene stroom? Waar is dat voor nodig? Groene energie voldoet toch per definitie aan milieucriteria? Helaas, zo simpel is het niet. En al helemaal niet als per 1 januari 2005 de elektriciteitsmarkt helemaal geliberaliseerd wordt. Want de criteria voor groene energie zijn wel keurig wettelijk vastgelegd, maar hoe zit het met de controle? En zullen –zoals elders de ervaring is met liberalisering– slimme producenten met fancy namen de consument niet bij de groene neus gaan nemen? De overheid is niet enthousiast over Milieukeur voor groene energie. Verrassend is dat (naast natuur- en milieuorganisaties) bona fide stroomproducenten juist wel graag Milieukeur willen. De argumenten op een rij.

De afgelopen paar jaar hebben honderdduizenden huishoudens gekozen voor 'groene' energie. Dat was zowel voor producent als consument aantrekkelijk. De consument had het gevoel bij te dragen aan een schonere elektriciteitsproductie en werd ook nog eens met welkomstcadeautjes beloofd door de producent, die voor groene stroom een belastingvrijstelling kreeg. Die situatie gaat per 1 januari a.s. drastisch veranderen. Op die datum wordt de elektriciteitsmarkt helemaal vrij. Belangrijk aspect daarvan is dat de belastingvrijstelling voor groene energie vervalt. Daardoor wordt de verkoop van groene energie een stuk minder aantrekkelijk voor stroomleveranciers. Voor de hand liggende vraag: wat gaat dat betekenen voor de prijs die consumenten gaan betalen? Directeur Michiel Rexwinkel van Green Choice, dat alleen maar echte groene elektriciteit levert:

“Stroomleveranciers hebben afgelopen jaren klanten gelokt met groene energie. Die klanten willen ze houden. Een flinke prijsverhoging voor groene energie zou dat zeker in de wielen rijden. En weliswaar is de term ‘groene elektriciteit’ wettelijk gedefinieerd, maar wat weerhoudt een stroomproducent om een andere naam te gaan hanteren die ook ‘groen’ suggereert, terwijl hij feitelijk ‘grijze’ stroom gaat leveren? Trouwens, bij pakweg 80% van de aanbieders staat in de kleine lettertjes van het leveringscontract dat ze ‘als daar aanleiding toe mocht bestaan’ de samenstelling van hun stroom mogen veranderen –zonder dat ze dat expliciet hoeven aan te kondigen.”

Controle

Ook een groot voorstander van Milieukeur voor groene stroom is Essent, het grootste elektriciteitsbedrijf in Nederland. Helma Kip (Essent): “Wij willen duidelijkheid voor de consument dat groene stroom ook echt groen is. Als de markt per 1 januari open gaat, mag iedereen elektriciteit gaan verkopen. Nu is dat voorbehouden aan de bestaande elektriciteitsbedrijven, en die hebben zich wat betreft groene stroom altijd keurig aan de regels gehouden. Nieuwe aanbieders moeten hun plek in de markt nog veroveren, en misschien zullen ze daarbij wat minder nauwkeurig te werk gaan. Zal de consument wel doorvragen wat –ik noem maar wat– milieustroom of natuurlijke stroom precies betekent (waaruit die stroom is geproduceerd) als zo’n nieuwe aanbieder daarmee aankomt? Er is niet voorzien

Bloemisten en tuincentra wagen stap naar verantwoord ondernemen

‘Natuurlijk beken ik kleur’. Zo luidt het motto waaronder op dit moment een pilot plaatsvindt waarbij tuincentrumketen Intratuin met enkele vestigingen meedoet en een vijftiental Business Bloemisten. Deze bloemisten leveren voornamelijk aan de zakelijke markt. Het milieuvriendelijke karakter ontstaat doordat, naast de inkoop van duurzaam geteelde bloemen en planten, ook wordt gewerkt aan een duurzame bedrijfsvoering, waaronder beperkt energieverbruik en zorgvuldige afvalscheiding. Het gaat niet alleen om de kwekers, maar ook om de overige schakels in de keten. Inmiddels hebben drie van deze bloemisten het Milieukeurcertificaat ontvangen: Impact te Haarlem, Bloemsierkunst 't Zonnetje te Warder en Den Daas Bloemsierkunst te Zaandam.

in enige overheidscontrole daarop. Kwestie van 'vrije markt'... Trouwens, ook de controle op het aanbieden van elektriciteit onder de wettelijke naam groene energie is (nog) niet geregeld. Tot 1 januari controleert de Belastingdienst dat omdat alleen belastingvrijstelling (art. 36i REB) gegeven kon worden als daadwerkelijk gecertificeerde groene energie verkocht was. Maar daarna? De Directoraat toezicht Energie zou dat moeten gaan regelen, maar tot nu toe zijn daartoe nog geen voorbereidingen getroffen (en het is zo 1 januari). En tenslotte: wij pleiten voor een kwaliteitsslag bij groene stroom: alleen Milieukeur als er geen verbranding van bijvoorbeeld diersoep of kippenmest aan te pas gekomen is. Nu mag dat wel worden verkocht als groene stroom. Dat vervuilt de naam groene stroom."

Boerenyoghurt

Ook natuur- en milieuorganisaties maken zich sterk voor Milieukeur voor groene stroom. Ook zij zijn beducht voor de goede naam van groene stroom als nieuwe aanbieders op de markt komen en elektriciteit gaan verkopen onder namen die alleen maar een milieuvriendelijke opwekking suggereren. Sible Schöne (WNF): "Dan krijg je hetzelfde als met 'boerenyoghurt': je suggereert iets ambachtelijks, iets puurs, iets gezonds, maar inhoudelijk zeg je niets over de inhoud noch over productiewijze en -omstandigheden of handelsvoorwaarden. In de VS, waar de stroommarkt al is geliberaliseerd, zijn er bijvoorbeeld leveranciers die

'milieustroom' verkopen, die is opgewekt via waterkracht, maar waarbij het water eerst met atoomstroom omhoog gepompt is naar een opslagbassin. Juist om de bestaande skepsis over groene stroom weg te nemen (en die heeft juist te maken met twijfel aan de betrouwbaarheid van de groene claim) moet er Milieukeur komen. Dan hoeft je niet stuk voor stuk

die groensuggereerders aan te pakken en heb je meteen duidelijkheid. Trouwens, zoveel extra eisen zou Milieukeur helemaal niet stellen. Ik schat dat 90% van het huidige aanbod van groene stroom al voldoet aan de criteria die wij voorstellen."

Logica

Ad van den Biggelaar, directeur van Stichting Natuur en Milieu wil graag de koudwatervrees van de overheid voor Milieukeur op groene stroom wegnemen: "De enige extra criteria die wij willen stellen betreffen kippenmest, zuiveringsslib en diersoep. En het is alleen maar logisch om die niet in je groene stroom te willen hebben. Sterker nog: je kunt die stoffen veel beter gebruiken dan ze te verbranden! Kippenmest bevat hoogwaardige mineralen, die beschikbaar komen nadat je de mest eerst hebt vergist (en zo ook nog eens energie hebt gewonnen). En dan natuurlijk wel bij voorkeur van biologische kippen, want de huidige pluimvee sector is dieronvriendelijk en onduurzaam. Zuiveringsslib kun je -na ontwatering- ook beter vergisten; dan blijf je wel zitten met een vervuilde rest, maar dat restant is er ook na verbranding. En dan diersoep: ook dat bevat waardevolle eiwitten. Het is nogal stompzinig om die te verbranden in plaats van het te voeren aan kippen en varkens, ter vervanging van geïmporteerde soja en tapioca. Tenslotte: het is een unieke kans om met Milieukeur voor echt groene stroom de markt op te kunnen met steun van ook de grote leveranciers. Het is niet eerder voorgekomen dat het bedrijfsleven zo enthousiast was voor Milieukeur. En dan nog wel voor een product waar elk huishouden elke dag mee te maken heeft. Die kans voor een doorbraak van Milieukeur mogen we niet missen."

Fantastisch resultaat: Gebr. C.J. en C.P. Stolk BV genomineerd voor MVO-stimuleringsprijs

Met trots kunnen we u melden dat de Gebr. C.J. en C.P. Stolk BV één van de vijf genomineerden is voor de MVO-stimuleringsprijs 2004. Gebr. C.J. en C.P. Stolk BV is een glastuinbouwbedrijf dat al jarenlang potplanten (pot-anthuriums) kweekt onder Milieukeur. Veiligheid, gezondheid, welzijn en milieu worden gezien als integraal onderdeel van de activiteiten van de onderneming.

Op woensdag 23 juni 2004 zal in 't Spant te Bussum deze prijs worden uitgereikt. De prijs is een initiatief van het ministerie van LNV, LTO Nederland en de Nederlandse Voedingsmiddelen Industrie VAI. De jury heeft meer dan 35 inzendingen beoordeeld.

Stichting Milieukeur is zeer verheugd dat Gebr. C.J. en C.P. Stolk BV genomineerd is voor de MVO-stimuleringsprijs. In 2003 heeft B.V. Gulpener Bierbrouwerij deze prijs in ontvangst genomen, deze bierbrouwerij verwerkt gerst met Milieukeur in het bier.

Wij hopen van harte dat Gebr. C.J. en C.P. Stolk deze prestigieuze prijs in de wacht gaat slepen, ter ondersteuning, beloning en stimulans van alle inspanningen ten behoeve van duurzaam ondernemerschap.

Pilot Milieukeur groen en verhardingen

In januari 2004 is de pilot Milieukeur groen en verhardingen van start gegaan. Stichting Milieukeur heeft samen met VEWIN en een viertal provincies een certificatieschema ontwikkeld voor duurzaam beheer van groen en verhardingen. Groen staat voor plantsoenen, parken en dergelijke. Verhardingen zijn bijvoorbeeld stoepen, wegen en parkeerterreinen. Het gaat zowel om openbare ruimte als om particuliere terreinen. Deelnemers aan de pilot zijn de gemeente Wageningen, de gemeente Roerdalen en het Gelders Landschap. Het proefproject loopt voor deze deelnemers tot eind 2004. Mogelijk start in 2005 met nieuwe deelnemers een tweede fase van het proefproject. Op basis van de ervaringen van de deelnemers wordt een handboek gemaakt. Het handboek geeft inzicht in de stappen die terreinbeheerders moeten doorlopen om het Milieukeurcertificaat te behalen. Ook maakt het handboek de voordelen van gecertificeerd milieuvriendelijk beheer inzichtelijk. Deelnemers kunnen zich aanmelden bij de certificatie-instelling KIWA.

Het certificatieschema is tot stand gekomen naar aanleiding van onderzoeksgegevens waaruit blijkt dat niet-landbouwkundig gebruik van bestrijdingsmiddelen slechts 1% van het totaal uitmaakt, maar naar verhouding een veel grotere milieubelasting veroorzaakt. Reden daarvoor is dat bestrijdingsmiddelen die op verhardingen worden gebruikt rechtstreeks in het oppervlaktewater terecht kunnen komen via regen of door het spuiten op natte gewassen (dauw). Bij drinkwaterwinning vormen residuen van bestrijdingsmiddelen nog steeds een groot probleem. Reden genoeg dus om voor niet-landbouwkundige gebruikers zoals beheerders van groen en verhardingen criteria op te stellen.

Het certificatieschema groen en verhardingen bevat criteria voor relevante milieuthema's zoals bestrijdingsmiddelen, mineralen, zwerfval en hondenpoep, natuur, duurzaam materialengebruik en brandstoffen en smeermiddelen. Nieuwe deelnemers kunnen worden afgeschrikt door de veelheid aan richtlijnen: De praktijk wijst echter uit dat er reeds veel wordt geregistreerd en dat

het een kwestie is van het aanbrengen van samenhang in gegevens die al worden verzameld. Door deze samenhang zijn er efficiencyvoordelen te behalen. Bovendien zorgen de criteria ervoor dat er betere communicatie tot stand komt tussen verschillende afdelingen van een beherende organisatie. Werkzaamheden worden daardoor beter afgestemd. Een richtlijn is bijvoorbeeld dat er niet binnen een week na toegepaste onkruidbestrijding mag worden geveegd.

Voor de pilot is een projectbureau opgezet dat bestaat uit drie samenwerkende bureaus: het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM-Advies), Eco Consult en Alterra. De belangrijkste taak van het projectbureau is het ondersteunen van de deelnemers bij het maken van plannen van aanpak voor het beheer. Daarnaast zal het projectbureau bijvoorbeeld door middel van artikelen en nieuwsbrieven richting potentiële deelnemers gecertificeerd beheer voor groen en verhardingen in beeld brengen en stimuleren. Het pilotproject wordt financieel ondersteund door VEWIN, Provincie Gelderland en Noord-Brabant, enkele Waterschappen en Stichting Milieukeur. Deelnemers betalen zelf de controlekosten.

De deelnemende terreinbeheerders hebben verschillende redenen om deel te nemen aan de pilot. De heer L. Rondeboom projectmedewerker bij het Gelders Landschap: "Het certificatieschema sprak het Gelders Landschap erg aan, omdat wij als natuurbeschermingsorganisatie de afgelopen jaren

vervolg op pagina 7

vervolg van pagina 6

al heel veel hebben gedaan op het gebied van milieuvriendelijk werken. Onze akkerbouwteelten in eigen beheer voeren we op een ecologische wijze uit, we gebruiken bijvoorbeeld geen kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Daarnaast zijn onze bossen sinds 2003 FSC gecertificeerd. Het houtproductieproces voldoet aan een aantal bijzondere eisen op het gebied van milieu en duurzaamheid. We zijn een eind op weg, maar zullen één en ander ongetwijfeld moeten aanscherpen om ook aan de criteria van Milieukeur te voldoen. We zijn nu aan het inventariseren waar onze richtlijnen in de pas lopen met die van Milieukeur en wat we nog moeten doen om gecertificeerd te worden." Yvonne Neeskens van de gemeente Wageningen: "Deelname aan deze pilot is op initiatief van de afdeling Beheer Openbare Ruimte. Onze afdeling wil graag milieubewust werken. Voor ons betekent het project de toetsing van de haalbaarheid van het certificatieschema. Het project bevindt zich voor ons nog in een pril stadium."

Behalve Milieukeur groen en verhandingen richt ook het project Duurzaam Onkruidbeheer (DOB) zich op het verminderen van de milieubelasting bij onkruidbestrijding. Vanuit DOB zijn criteria ontwikkeld voor milieubewust gebruik van chemische middelen op verhardingen. Door het toepassen van deze voorwaarden wordt de emissie van onkruidbestrijdingsmiddelen richting oppervlaktewater beperkt. DOB en Milieukeur streven grotendeels dezelfde doelen na. De criteria van Milieukeur zijn echter breder, ze gaan niet alleen over bestrijdingsmiddelen maar ook over eerder genoemde aspecten zoals mineralen, zwerfafval en hondenpoep. Daarbij is DOB alleen bedoeld voor het beheer van verhardingen. Er vindt afstemming plaats tussen de betrokken partijen bij Milieukeur en DOB om te komen tot een getrappt certificatiesysteem. Met dit systeem kunnen beheerders in de toekomst beter in beeld brengen waar ze staan met betrekking tot het duurzaam beheer van terreinen.

Milieukeur ketenregisseur

Milieukeur is een stempel van goedkeuring dat kan worden gehecht aan een milieuvriendelijk product. Maar steeds vaker blijkt dat de procedure van toekenning van Milieukeur wordt toegepast op een hele keten. Dat is ook logisch. We willen vaststellen of een product, bijvoorbeeld een stuk varkensvlees dat bij de Keurslager op de toonbank ligt, op milieuvriendelijke wijze daar is terechtgekomen. Dan gaat het niet alleen om wat er is gebeurd op de varkenshouderij, maar ook om vervoer, slachterij en, uiteraard, de slagerswinkel zelf.

Alex Bikker is nauw betrokken bij verschillende ketens, hij helpt een aantal groepen ondernemers, partners in dergelijke ketens, ervoor te zorgen dat ze in aanmerking komen voor Milieukeur. "Het is begonnen, wat mij betreft, in de varkenshouderij. Bij De Hoeve BV worden de varkens op een milieuvriendelijke manier gehouden, en het vlees wordt verkocht aan Keurslagers. Daar wilden we Milieukeur voor verwerven, maar als je dat wilt doen op de klassieke manier, door alles wat je doet te laten controleren door een certificatie-instelling, sta je voor hoge kosten. Daarom zijn we begonnen met de invoering van de ketenregisseur."

De taak van de ketenregisseur, soms een consultant van een landbouworganisatie, soms een deskundige die afkomstig is van een adviesbureau, is het in kaart brengen van de keten – bijvoorbeeld de keten van varkensvoer tot de toonbank van de slager. Dat leidt tot een handboek, met regels waar alle partners in de keten zich aan moeten houden. Zo moeten ze bijvoorbeeld alles wat van belang is in het kader van de milieuvriendelijkheid van 'hun' keten, op papier (of op de computer) bijhouden. "Het grote voordeel van het werken met de ketenregisseur is, dat de officiële certificatie-instelling nu niet meer elk jaar langs hoeft te komen bij een bedrijf om alles te controleren. Ze controleren de

administratie van de ketenregisseur en bij de bedrijven gaan ze maar af en toe langs, voor een steekproef, dat bespaart veel geld en voorkomt dat dingen dubbel worden gecontroleerd."

Na de start in de varkensvleesketen zijn verschillende andere initiatieven op gang gekomen. Zo is Alex Bikker betrokken bij een project om voor brouwerijgerst te komen tot Milieukeur. "Daar gaat het tot nu toe alleen nog om de telers van de gerst zelf, maar het is de bedoeling dat de hele keten, tot en met de (Gulpener) Bierbrouwerij wordt gecertificeerd." Een ander initiatief heeft betrekking op boomkwekerijen, en dan vooral de kwekers van bomen die worden gekocht door gemeenten en andere wegbeheerders, om langs wegen te zetten: laanbomen. "In principe is er een eindeloos aantal ketens, zeker in de agrarische sector, die allemaal in aanmerking zouden kunnen komen voor deze ketenbenadering."

Jan van Roekel komt de gelederen versterken

“Nieuwe richting Stichting Milieukeur sluit aan bij maatschappelijke ontwikkeling”

Jan van Roekel volgt Thieu Meulenberg op als bestuurslid van Stichting Milieukeur. In het dagelijks leven is hij directeur van COKON, een organisatie die zich bezig houdt met grootschalige innovatieprojecten. Van Roekel: “Ik ken Thieu nog uit Wageningen. Hij was mijn leermeester, ik was één van zijn eerste discipelen. Thieu heeft in zijn jaren als bestuurslid veel ervaring en kennis ingebracht op het gebied van marketing. Ik hoop een bijdrage te kunnen leveren met mijn kennis over samenwerken in ketenverband. Dat sluit aan bij het nieuwe beleid. Stichting Milieukeur wil de aandacht verschuiven van individuele producten en bedrijven naar hele voortbrengingsketens. Bovendien heb ik veel ervaring met veranderingsprocessen. Stichting Milieukeur bevindt zich in een transitiefase. Daar ligt mijn motivatie om de uitdaging aan te nemen en bestuurslid te worden.”

Platform voor Duurzaamheidscriteria

“Stichting Milieukeur is zich in een nieuwe richting aan het ontwikkelen. In het strategisch plan wordt gesproken over Stichting Milieukeur als Platform voor Duurzaamheidscriteria. COKON richt zich voornamelijk op systeeminnovaties, dat zijn eigenlijk continue veranderingsprocessen. Je slaat een richting in, maar tegelijkertijd weet je niet precies waar je uitkomt. Een constatering van Stichting Milieukeur is dat een aantal criteria is ontwikkeld die onvoldoende aansluiten bij productieketens en nationaal en internationaal opererende agrofoodnetwerken. Stichting Milieukeur zal zich meer gaan richten op ketens en netwerken en zal ook internationaal meer aansluiting zoeken. Ik heb de afgelopen tien jaar veel kennis opgebouwd over de thema’s: samenwerken in ketens en netwerken, publiek-private samenwerking, duurzame ontwikkeling, maatschappelijk verantwoord ondernemen en internationale ontwikkelingen. Ik wil deze kennis graag beschikbaar stellen aan Stichting Milieukeur.”

Publiek-Private financiering?

“Ook het tijdsgewricht is anders. Je ziet dat veel organisaties wel geïnteresseerd zijn in de criteria van Milieukeur, maar niet in het voeren van het logo. De criteria van Stichting Milieukeur zijn alom gerespecteerd en dienen voor veel ondernemingen als leidraad voor milieubewust produceren. Maar niet iedereen is geïnteresseerd in het daadwerkelijk aanvragen van het certificaat om het logo van Milieukeur te voeren. We zullen dus andere manieren moeten verzinnen om de markt te bedienen. De richting die Stichting Milieukeur heeft aangegeven op te willen gaan, daar kan ik me in vinden. Het is een moeilijk proces. Eén van de angelen is de financiering. Tot nu toe is voornamelijk gekeken naar financiering door de overheid. We moeten ons ook gaan richten op financiering vanuit het bedrijfsleven. Feitelijk komt dat neer op publiek-private financiering. Stichting Milieukeur weet welke richting ze op wil. De uitdaging is nu hoe we dat aan gaan pakken en daar hoort de financiële component natuurlijk ook bij.”

Triple E

“In de agrofood en ook daarbuiten is een beweging op gang naar maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het zijn niet alleen de economische waarden die tellen. Bedrijven hechten, zonder dat zij daar toe verplicht worden, steeds meer aan ecologische en ethische waarden en willen daarover ook rapporteren. In plaats van over ‘Triple P: People, Planet and Profit’ zou je ook kunnen spreken over ‘Triple E: economical, ecological and ethical values’. De nieuwe richting die Milieukeur wil opgaan sluit goed aan bij deze maatschappelijke ontwikkeling. Kortom: Stichting Milieukeur bevindt zich in een zeer dynamische omgeving en moet zich voortdurend aanpassen om tegemoet te blijven komen aan de wensen vanuit de markt. Maar om terug te komen op mijn positie in het bestuur: Ik zal, als opvolger van Thieu Meulenberg, proberen mijn kennis en ervaring optimaal in te zetten ten behoeve van Stichting Milieukeur.”

Jan van Roekel is directeur van COKON. COKON faciliteert de ontwikkeling en/of uitvoering van grootschalige innovatieprojecten. Voorbeelden van projecten zijn AKK (Agro Ketens Kennis), KLICT (Ketennetwerken Clusters en ICT), het Platform Marktontwikkeling Biologische Landbouw en het nieuwe project Kennisnetwerk Transitie Duurzame Landbouw.

100ste accommodatie met Milieukeur!

In juni 2004 is een mijlpaal bereikt en heeft de 100ste accommodatie Milieukeur voor verblijfsrecreatie verworven.

Dit heugelijke feit is ten deel gevallen aan Stayokay Hostel Ameland. Bij het juni-nummer van het magazine Kampeer- en Caravan Kampioen van de ANWB verschijnt een boekje over de Milieubarometer (bedrijven) waarin Stichting Milieukeur een felicitatie-advertentie heeft geplaatst voor Stayokay Hostel Ameland en een reguliere advertentie.

De verblijfsrecreatie is de productgroep met de meeste Milieukeurhouders. 'Het behalen van Milieukeur is niet iets wat vanzelfsprekend gaat', aldus de heer M. Damhuis, Assistent Manager bij Stayokay Hostel Ameland. 'Het hele team werkt eraan mee. Ook gasten worden ingezet om mee te denken aan mogelijkheden om het milieu een warm

hart toe te dragen. Het scheiden van afval, waterbegrenzers, spaarlampen, verwarmingen uit bij vertrek van de kamers enz., alle beetjes helpen. We hebben speciale arrangementen waarin kinderen spelenderwijze al bewust worden gemaakt van het milieu. "Jong geleerd is oud gedaan" en "Samen staan we sterk", kreten die we allemaal kennen, maar voor ons leefmilieu zo belangrijk. Meedoen aan Milieukeur is een mooie stap om een begin te maken.'

De Milieubarometer is een keurmerk voor toeristische bedrijven in Nederland die bewust met milieu en natuur omgaan. Een bedrijf kan binnen dit groeimodel een bronzen, zilveren of gouden Milieubarometer behalen, waarbij het gouden niveau gelijk staat aan Milieukeur. De criteria zijn onder meer gericht op het besparen van gas, water en elektriciteit en het verminderen van de hoeveelheid afval. Deelname aan de Milieubarometer staat open voor alle ondernemers in de verblijfsrecreatie.

Campagne Europees Ecolabel: 'Met de bloem kies je voor groen'

Stichting Milieukeur is, naast beheerder van het nationale keurmerk Milieukeur, tevens de bevoegde instantie voor Nederland van het Europees Ecolabel. Wanneer dit keurmerk op het product staat voldoet het aan Europese milieucriteria. Europees Ecolabel is zagezegd het zusje van Milieukeur, maar dan op Europees niveau.

In september 2004 start de promotiecampagne van Europees Ecolabel. Voor het eerst wordt in zeven Europese landen tegelijk een dergelijke campagne gelanceerd. Aangezien het logo een bloem vormt, wordt Europees Ecolabel als 'de bloem' geïntroduceerd. De titel luidt dan ook: 'Met de bloem kies je voor groen'.

De campagne bestaat uit p.r.-activiteiten, een nieuwe (campagne)website, het plaatsen van een banner op andere internetsites en promotiemateriaal. De producten die centraal staan zijn: Klok Eco Totaal wasmiddel, Klok Eco Bont wasmiddel, Klok Eco handafwasmiddel, Klok Eco vaatwastabletten en een vijftal toeristische accommodaties die binnenkort het Europees Ecolabel officieel uitgereikt krijgen.

Vijf Nederlandse toeristische accommodaties verwerven Europees Ecolabel

Begin juli vindt de officiële uitreiking plaats van het Europees Ecolabel aan vijf toeristische accommodaties: Grand Hotel Opduin Texel (De Koog), NH Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, Landal GreenParks te Holten, Groepsaccommodatie Doeksen op Terschelling (Oosterend) en Tulip Inn

Brinkhotel te Zuidlaren. Het zijn de eerste bedrijven in Nederland die binnen de productgroep toeristische accommodaties 'de bloem' in ontvangst nemen.

In het kort

Afgelopen weken hebben verschillende bedrijven in het nieuws gestaan met Milieukeur.

Heinz laat momenteel onderzoeken of het haalbaar is dat zijn telers de groenten voor Hak onder Milieukeur gaan telen. Het gaat om het hele assortiment van Hak, onder meer tuinbonen, doperwtjes, peen, rode kool en sperziebonen. Alle doperwtjes van Hak komen uit Flevoland. Binnenkort start een project waar ruim 100 telers in Flevoland aan zullen meewerken. Ze worden twee jaar begeleid om het teelproces zodanig te veranderen, dat alle erwten aan de Milieukeurcriteria kunnen voldoen.

Granuband heeft op donderdag 27 mei 2004 het Milieukeurcertificaat uitgereikt gekregen voor Granuflex® veiligheidstegels en rubbertegels. De uitreiking, gedaan door de heer drs J. Cleij, oud-directeur van de Milieudienst Amsterdam, was onderdeel van de klantenkijkgag waar een veelzijdig programma voor was opgesteld en waar klanten, pers en andere relaties voor waren uitgenodigd.

Hermadix Coatings B.V. heeft op 4 juni 2004 tijdens een feestelijke bijeenkomst de eerste 'milieuvergunning op hoofdzaken' van burgemeester F. Hertog en wethouder E. Diekmann van de gemeente Haarlemmermeer ontvangen. Hermadix heeft Houtdecor verfbeits met Milieukeur in het uitgebreide assortiment verf- en beitsproducten.

Van 4 tot 9 oktober 2004 vindt de "Week van Milieukeur" plaats. Milieukeurhouders vragen, in samenwerking met Stichting Milieukeur, aandacht voor duurzaam ondernemen. Hiertoe worden open dagen georganiseerd bij producenten (varkenshouders, fruit-telers, akkerbouwers, aardbeientelers, kwekers, enz). Tevens zal onder andere bij supermarkten, tuincentra, bloemisten en keurslagers kleurplaten met een rebus worden verspreid, gekoppeld aan een prijsvraag. Ook zullen onder andere gemeenten en provincies worden benaderd om aandacht aan Milieukeur te schenken.

Personele wijzigingen

Met leedwezen heeft Stichting Milieukeur kennisgenomen van het overlijden van de heer dr Pieter de Geus, voormalig voorzitter van de Colleges van Deskundigen van Stichting Milieukeur. De heer De Geus was vanaf de oprichting van Stichting Milieukeur, gedurende ruim tien jaar, betrokken bij het verwerven van maatschappelijk draagvlak voor Milieukeur en het bewaken van de gedegen totstandkoming van de Milieukeurcriteria. Wij verliezen in hem een zeer betrokken en warm persoon en wensen zijn naaste familie veel sterkte toe met dit grote verlies.

Bij het College van Deskundigen non-food hebben we afscheid genomen van de heer B. Vonk die namens de (detail)handelsorganisaties sinds 1992 in het College van Deskundige zitting had.

In de Raad van Toezicht worden de consumentenorganisaties vertegenwoordigd door de heer drs J.J. Geluk van Goede Waar & Co.

Mevrouw drs S. Buijze heeft zitting genomen in het College van Deskundigen agro/food. Zij is werkzaam bij de provincie Noord-Brabant als beleidsmedewerker. De heer ing C.L.M. van der Horst is tevens toegetreden tot het College van Deskundigen agro/food. Hij is werkzaam bij het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden als senior beleidsmedewerker productgroep Lozingen.

Bij Stichting Milieukeur zijn een drietal personen (op tijdelijke basis) in dienst getreden. Maartje Lauwers is verantwoordelijk voor de marketing van Europees Ecolabel, met name gericht op de Europese promotiecampagne die in oktober 2004 zal plaatsvinden. Voorheen was Maartje werkzaam als marketing & communicatieadviseur bij Sopexa. Ing Hester de Boer is aangetrokken als assistent projectleider agro/food. Hester heeft de Hogere Agrarische School afgerond te Delft en vervolgens de post HBO-opleiding Topjaar Management aan de Technische Hogeschool Rijswijk. Bij de afdeling non-food is dr Jacco van Uden werkzaam als assistent projectleider. Hij heeft zijn studie Bedrijfskunde afgerond aan de Erasmus Universiteit en is recentelijk gepromoveerd aan de Universiteit voor Humanistiek.

Uiterst teleurstellend resultaat verdeling landbouwsubsidies Veerman

In februari 2004 riepen maatschappelijke organisaties* landbouwminister Veerman op gebruik te maken van de nieuwe instrumenten in het herziene Europese landbouwbeleid en te kiezen voor de daadwerkelijke transitie duurzame landbouw. Zolang de landbouwsubsidies er nog zijn, behoren ze vooral te worden ingezet om boeren te ondersteunen die de omslag naar duurzaamheid willen maken of al hebben gemaakt.

Minister Veerman heeft het besluit genomen geen gebruik te maken van de mogelijkheid in de EU om tien procent van de landbouwsubsidies over te hevelen naar vooruitstrevende boeren op het gebied van

duurzaamheid en diervriendelijkheid. Voor Nederland ging het om een bedrag van 80 miljoen euro per jaar. Stichting Milieukeur wil, evenals vele andere organisaties, benadrukken niet tevreden te zijn met het besluit van minister Veerman. De verdeling zou een sterke impuls zijn voor duurzame landbouw en de zo noodzakelijke stimulans voor duurzaam ondernemerschap.

* ANWB, Consumentenbond, Dierenbescherming, Hiswa Vereniging, Landschapsbeheer Nederland, De Landschappen, Natuurmonumenten, RECRON, Stichting Milieukeur, Stichting Natuur en Milieu en de Vogelbescherming.

Onderzoek

Bier

Onlangs is een begeleidingscommissie gehouden voor bier, waarbij een onderzoeksrapport is besproken die alle milieu-aspecten van grondstof tot flesje in kaart heeft gebracht. De opmerkingen uit deze begeleidingscommissie zijn besproken en indien nodig aangepast in het rapport. In juni wordt er een hoorzitting gehouden over het concept-certificatieschema voor bier.

Bouwsystemen renovatie woningbouw

Stichting Milieukeur onderzoekt de mogelijkheden om Milieukeurcriteria te ontwikkelen voor 'bouwsystemen renovatie woningbouw'. Voor de criteria-ontwikkeling zou kunnen worden aangesloten bij de initiatieven, activiteiten en uitgangspunten van 'Economie Light' van Stichting Natuur en Milieu, in samenwerking met het bedrijfsleven. In het haalbaarheidsonderzoek wordt met verschillende actoren gesproken over onder meer de wenselijkheid en de mogelijkheden om tot Milieukeurcriteria te komen. Afstemming met het overheidsbeleid voor 'Duurzaam Bouwen' en de randvoorwaarden waaronder Milieukeur succesvol kan zijn, vormen belangrijke aandachtspunten. Op basis van deze oriëntatie zal deze zomer een besluit genomen worden over de voortzetting van het onderzoek.

Dagrecreatie

Er worden Milieukeurcriteria uitgewerkt voor dagrecreatie. Uitgangspunt bij de ontwikkeling van deze criteria is een koppeling aan het hoogste niveau ('goud') van de Milieubarometer, net als voor Milieukeur verblijfsrecreatie en voor hotels en conferentiecentra. De Milieubarometer wordt beheerd door de Stichting KMKV.

Groene energie

De oorspronkelijke initiatiefnemers van Milieukeur groene energie hebben onlangs aan staatssecretaris Van Geel van het Ministerie van VROM hun standpunt ten aanzien van Milieukeur toegelicht. Gesproken is onder meer over het belang van transparantie voor afnemers en de vraag of de wettelijke omschrijving van groene energie voldoende duidelijkheid zal bieden in de open markt. De staatssecretaris beraadt zich en streeft ernaar op korte termijn een definitief standpunt in te nemen over Milieukeur groene energie.

Kiemgroenten (sprouts)

Recent is het certificatieschema voor kiemgroenten gepubliceerd. Dit certificatieschema bestaat uit twee onderdelen: cressen en sprouts. De criteria voor cressen zijn reeds gepubliceerd. De criteria voor sprouts worden momenteel ontwikkeld.

Motorenrevisie(bedrijven)

In het aanvullend onderzoek is een aantal scenario's en de bijbehorende voor- en nadelen uitgewerkt. Op basis van het aanvullend onderzoek is besloten om de productgroep uit te breiden tot onderdeelrevisies. De criteria zijn gericht op het maken van onderscheid binnen de productgroep motorenrevisie. Er is

afgezien van eisen aan emissies van motoren, omdat deze over het algemeen niet beïnvloed kunnen worden door motorrevisiebedrijven. Daarnaast zal het uitsluiten van (oudere) motoren voor Milieukeur (omdat zij te veel emitteren) niet tot gevolg hebben dat de desbetreffende motor niet wordt gereviseerd. De criteria ten aanzien van reinigings- en koelsmeermiddelen behoeven echter nog nader onderzoek. Dit onderzoek gaat binnenkort van start en de resultaten zullen worden voorgelegd aan de begeleidingscommissie.

Restaurants

Stichting Milieukeur heeft een onderzoeksopdracht gegeven om voor restaurants en catering Milieukeurcriteria te ontwikkelen. Restaurants zullen als uitgangspunt worden genomen, waarbij de catering een onderdeel van de criteria uit zal gaan maken. Onderscheid zal worden gemaakt in bedrijfsrestaurants, fastfood restaurants en overige restaurants.

(Rubberen) daktegels

Voor rubberen daktegels wordt geen nieuw certificatieschema ontwikkeld. Er is een aanpassing binnen het bestaande certificatieschema veiligheidstegels en in-situ vloeren doorgevoerd, zodat ook rubberen daktegels onder de productgroepdefinitie vallen. Als overigens een producent voor betonnen daktegels Milieukeur wil aanvragen, is dit mogelijk via het Milieukeurcertificatieschema betonproducten.

Herziening en verlenging van eisen

Kattenbakvulling

De Milieukeurcriteria voor kattenbakvulling worden ongewijzigd verlengd met een periode van twee jaar tot 1 januari 2007. Er zijn geen belangrijke punten die herziening noodzakelijk maken.

Schrijfgerei

Gezien het gebrek aan marktbelangstelling voor de Milieukeurcriteria voor schrijfgerei worden de criteria voor schrijfgerei per 1 januari 2005 geïnactiveerd.

Speeltoestellen

Voor speeltoestellen worden de Milieukeurcriteria ongewijzigd verlengd met twee jaar tot 1 november 2006. Ook hier zijn geen belangrijke punten die aanleiding geven tot herziening.

Substraat

Het certificatieschema voor substraat zal ongewijzigd worden verlengd van 1 juli 2004 tot 1 januari 2005. In de komende maanden zal een herziening van dit certificatieschema worden voorbereid.

Varkens en varkensvleesproducten

De certificatieschema's voor varkens en varkensvleesproducten zullen per 1 juli 2004 ongewijzigd worden verlengd tot 1 april 2005. De herziening van deze certificatieschema's zal de komende maanden worden voorbereid.

Levende vis en visproducten

De certificatieschema's voor levende vis en visproducten zijn ongewijzigd vastgesteld en zullen voor één jaar worden verlengd tot 1 juli 2005. Milieukeur kan worden aangevraagd voor paling, meerval en tilapia.

Publicatie

Kiemgroenten (cressen)

Het certificatieschema voor kiemgroenten is per 1 april 2004 gepubliceerd, waarbij de criteria voor cressen zijn vastgesteld. Voor het onderdeel sprouts zijn de criteria in ontwikkeling (zie Onderzoek, kiemgroenten).

Paddestoelen

Onlangs is het certificatieschema voor paddestoelen gepubliceerd. Milieukeur kan worden aangevraagd voor (kastanje)-champignons, oesterzwammen en shii-takes.

Groen Label Kas

Het certificatieschema voor Groen Label Kas is in herziening. Binnenkort wordt hiervoor een tweede begeleidingscommissie gehouden. Er zal na de zomer een hoorzitting worden georganiseerd.

Europees Ecolabel

Per 1 mei 2004 zijn tien landen lid geworden van de Europese Unie. Voor het Europees Ecolabel betekent dit dat er tien landen meer mee gaan stemmen over nieuwe criteria en dat het keurmerk ook in deze landen aangevraagd kan worden. Op 22 april 2004 heeft de Europese Commissie een bijeenkomst georganiseerd om de nieuwe Competent Bodies bekend te maken met het Europees Ecolabel. De Competent Bodies van de nieuwe Europese landen zijn aan het bestuur van het Europees Ecolabel toegevoegd en zullen vanaf nu meestemmen over de criteria van het Europees Ecolabel.

Er is op 11 mei 2004 een extra bijeenkomst geweest over de herziening van de Verordening 1980/2000. De resultaten van een evaluatie van het Europees Ecolabel zullen worden gebruikt voor deze herziening. Naar verwachting zal in het voorjaar van 2005 een eerste concept voor de herziening gereed zijn.

Productgroepen

De derde bijeenkomst voor de herziening van de criteria voor allesreiniger en handafwasmiddel heeft in mei 2004 plaatsgevonden. Deze herziening loopt simultaan met de herziening van de Nordic Swancriteria voor allesreiniger en handafwasmiddel. Glasreinigers en allesreinigers in spuitflessen worden niet aan de productgroep toegevoegd door een gebrek aan informatie over de samenstelling van deze producten.

De tweede vergadering voor de ontwikkeling van Europees Ecolabelcriteria voor drukwerk heeft in maart 2004 plaatsgevonden in Brussel. De derde bij-

eenkomst zal plaatsvinden in juni 2004.

De vergaderingen over de te ontwikkelen Europees Ecolabelcriteria voor campings hebben in maart en mei 2004 plaatsgevonden. Een vertegenwoordiger van de Stichting KMKV (beheerder van de Nederlandse Milieubarometer) is bij de vergadering aanwezig geweest om de ervaring met de Milieubarometer te delen. Naar verwachting zal in september 2004 over de criteria worden gestemd. De tweede bijeenkomst voor de ontwikkeling van criteria voor smeermiddelen heeft in maart 2004 plaatsgevonden. De belangrijkste discussiepunten zijn het al dan niet uitsluiten van producten met een R-zin, het testen van producten of ingrediënten op bioaccumulatie, biodegradatie en aquatische toxiciteit en het type data dat nodig is voor de verificatie. Naar verwachting zal in september 2004 over de criteria worden gestemd.

Alle achtergrondinformatie met betrekking tot de criteria-ontwikkeling voor het Europees Ecolabel is te vinden op: www.europa.eu.int/ecolabel, keuze 'product groups'

Milieuvoorkeur is een nieuwsbrief van Stichting Milieukeur

Colofon

Eisenhowerlaan 150
Postbus 17186
2502 CD Den Haag
telefoon (070) 358 63 00
fax (070) 350 25 17
email: milieukeur@milieukeur.nl
internet: www.milieukeur.nl

Redactie

PSZ & vS, Den Haag + Stichting Milieukeur

Vormgeving

Drupsteen + Straathof, Den Haag
Opmaak en druk

Drukkerij De Bink bv, Leiden
Foto's

Hans Hordijk Fotografie, e.a.